

2672

సమీక్ష

జ్ఞాతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 11

రాజ్యసంపాదకము 16-7-1988 1-8-1988

సంచికలు 18, 19

— ఈ సంచికలో —

1. చిన్మయబ్రహ్మకవి దర్శనం-కతివయ కావ్యసమాలోచన 1-6
2. జనమంచివారి ఉత్తరరామచరితము 7-8
3. కూచిమంచి తిమ్మకవి కావ్యములందలి ధ్వనులమార్పులు 9-10
4. మనము-మన సంస్కృతి-మన జాతి 11-12
5. వర్ణాశ్రమచాగమూర్తి 13-14
6. విజయనగరం జిల్లా గ్రామనామాల-వలస 14-15
7. త్యాగనిరతి (గేయం), 8. దైవచింతన (గేయం) 15

రాజ్ పు సంచికలో : కవిగారు...విల్ల తియ్యము, తెలుగుకల్లి, పాఠగుమ్మి పద్మరాజు పదవ ప్రయాణము, మంతెనవారి సాహిత్య పాదప, అభిరామ వికాసము మొదలై పని ఉంటాయి.

1, 16 థేడీలలో ప్రచురింపబడును.

శుభా : సంకల్పరమణం రు. 12.00.

అధ్యక్షసంకల్పరమణం రు. 6.50.

విక్రయ రు. 10.00.

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్యాన్ ఋతుసు నీతారామశాస్త్రి
Retured Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry

చివ్వుయబ్రహ్మకవి దర్శనం

క తి ప య కా వ్య స మా లో చ న

—శ్రీ కవితవాయి రింగమూర్తి

రాజశేఖరుడు కావ్యమీమాంసలో కావ్యకవి కావ్యకవి ఉభయకవితానికవులను మూడు విధాలుగా వింగడించినాడు. అప్పుకవి వాచికరాచివాది భేదాలతో ఏడు విధాలుగా చెప్పినాడు. వానిమీలో ఎవరుగూడా భక్తకవులను చారిత్రికకవులనుగణించి రచనలేదు వీరుకావ్య కవులలోనే చేరినా వీరి వంధావేరు. కావ్య కవుల అమృతకవనాలను ప్రామాణ్యమిస్తే భక్తకవులు దేవతావర్ణనలను, మునులను చారిత్రికకవులు చరిత్ర సంఘటనలను ప్రామాణ్యమిస్తారు.

అంతర్గతంలో పోతనగారు భక్తకవి వలనాటి వీరచరిత్రతో శ్రీనాథుని చారిత్రిక కవిగా అంగీకరించవచ్చు. చివ్వుయబ్రహ్మకవిగారిలో ఈ యిటువంటి కవుల అక్షరాలు మేకనింది ఉన్నవి అందుచేత అయిన భక్తకవిగిళానుజీయేగాక వేమన, కవీశ్వరమూర్తి నంటి చారిత్రిక వ్యవస్థ తీరికాలు కావ్యకవిగారి చారిత్రికకవిగిళ రుచులు అయినాడు.

శేషలక్ష్మివాకభటు కృత్రిమ రత్నము లాద్యసత్కథలే. వాచిత్వము వజ్రము అని రామరాజభూషణునిమాట. ఈ కవి తనరచనలను పురాణాలలోని ప్రాగెంత లనుపేక్షించలేదు. భారతరత్న గర్భ లోని వాచికత్వాం నెమ్మకని వానిని అగల్గుకల్పనలతో పానపెట్టివారు.

వీదేశ మేగిగా - ఎందుకాతిడివా పొగ డేరా! నీరల్లి భూమి భారతిని. నిజుపరా వీవాతి నిండుగౌరవము అని నరసింహ జాతికి ఒకంట్లొన్ని యాచి ఒకమార్గాన్ని ఉద్వేగించినాడు. ఈకవిగారామార్గంలో నడిచి తన రచనలలో మాతృభక్తి, జాతిగౌరవం, భారతీయతలుం బీజనం, పుష్కల త్రకభనం, శిల్పకళ, అత్యనితన నం, కావ్యవాయక కైతల్యం వర్ణనాంకాలుగా పెట్టుకొన్నాడు.

రాజశేఖరుడు కవిత్వ కానందోపదేశాలు తెండు ప్రయోజనాలుగా చెప్పినారువాని అనిపించే కృంగారాన్ని అతివేలంగా వర్ణించి చరిత్రమైన భారతసారమును, అంకాంగ ప్రవర్తనచేయటం తయిన అధి

మతంగాడు అందుచేత తనకృతులలో అతకాళమున్నా కావ్యవాంకలనుఅతను దుగుపించెలుగా అంతఃపురాలో నేతించి తన కావ్యాల వనరేగ మేవరను ప్రయోజనంగా పెట్టుకొన్నాడు.

శ్రీనాథాదులు తమ కావ్యాలను నరాంకితం చేయగా పోతనవంటివాడు మనుజీత్యరాధమల నీసడించి నారాయణునికీ కృతులనిచ్చినారు తనివించుంలో గూడా ఈయన క్రొత్తయార్థాన్నతలం దించి తనకృతులను ఉత్తమ పురుషుల నెమ్మకొని వానిచేత శేష్యుడైనవాంక వాని వర్ణించేనే కృతి సుమర్పణలో ఉభయ ప్రయోజనాలను సాధించినాడు.

చివ్వుయబ్రహ్మకవిగారు వహు వివిధ విరాళితుడు. మధురకవి కవికాభూషణ కావ్యాలనేవార విద్యావ్రహ్మ, ఉపన్యాస సుధాకర, కవికాకవిసం, అధిక పోతన, భక్తకవి గిళామణి, కవికావార స్వతి - ఇది అయిన కప్పుటవ్వటంబింద విరుదులు. ఇది అయిన క్రతిభను కేవల్య చాటుతున్నది. ఇక ఈయన వేదాంత

అప్పుడతడు రామానందంలోని ద్వితీయా స్థానంలో కరీవతో నిధిమతస్థులను పాఠాను గురించి చెప్పిన సంవత్సరంలో నివీర్చుంది.

చివ్వుయ బ్రహ్మగారి కవి గురుభక్తి భక్తిమయనదితమ కావ్యాలలో విద్యా గాత్రం గురువులను ఇంత వివరంగా కీర్తితించినవా రరుదు. తమనగారిగురువు న్నిరామోచార్చ్యుడు. కరీవగారి గురువు, రామానందంబ్రహ్మచారినిక. కథలకు అష్ట సంకీర్తన గురువుల పేర్లను ఉంచటం, అలకంపే రామానంద కావ్యాన్ని తమ కడుతగానైన శ్రీ జటావల్లభుల పురుషోత్తమగారి అంకితమాయటం ఈ మనగారి గురుభక్తి కార్యకలాపం.

జటావల్లభుల పురుషోత్తమగారు అర్చనాభ్యాసము విరుదాంచుటకు కనుక వివాహమునైన మీరు అర్చనకు శ్రుతి నిబంధన అ కావ్యాన్ని వారి అంకిత మాయటం అవ్వరమైన భక్తికి ఉదాహరణ.

గురుస్మరణ తరువాత చెప్పవలసింది. భాగ్యం కొందూరి వారి గురుస్మరణ. కొందూరి వీరరాఘవాచార్యులుగారు భక్తిప్రకాశుని వంశంలో ఒక మహాపురుషుడు. దార్శనికుడు. ఎంచుకొని గురుస్థానీ న్నాడు. కనుక సమకాలీనులైన వారిని స్మరించటం కవిగారి విశద విధేయతలకు నిదర్శనము. ఈ అది వారి కావ్యంలోని భక్తికావ్యానికి ముద్రగా నూదా విరాజిల్లుతుంది.

ఈ కవిగారి గల బాలియానిమానం ద్వితీయ దోషాది. విశ్వదాధిరామంలో నిరామోచార్చ్యుడు కవి పితృవృందం. విద్యార్థి భాగ్యుడు పెందలలోని ఒక శిల్పి బ్రాహ్మణుని ముఖారుకు కనుక తాం కథలకు అర్హుడం చేస్తేనే ఆ కావ్యానికి ఉపయోగపడతాయనిపిచు.

నాన్ని చాటుకుంది. అంతేకాక రామానందంలో భర్తయ్య శిల్పి, మిరానునో మరంతా కృష్ణభాగ్యం ద్వితీయ భాగ్యులైతే, కవి బ్రహ్మలో వారి మరొకరుం గట్టి భాగ్యులారాచార్యుడు. ఆచార్య నాగాయకునిలో పెందల శిల్పులు ఈయన బాలియానానికే ఉదాహరణంగా నిలిచిన మూర్తులు.

భారత నాటినుంబలపై ఈయన వగల అభిమానం సాటిలేనిది. కావ్యసరిమతల్లెల్లె పలిసేన చేస్తూ సుసారాలను కద్దువంటూ కడపలోనే ఉండవలసిగా మన కోరిక. విశ్వదాధిరామంలోని రాణి నరసమాయ గారి అభిరామని పల్ని కామాక్షి దేవి నివసించిన మార్కండేయప్రాకృత పాలి క్రత్య భర్తలు, మిరానునోవారంలో ఆమె రమణి అనే గయ్యలోనే చేసిన పీఠకోథ ఇందుకు వృష్టాంతాలుగా చెప్పవచ్చు.

శ్రీనివలపాలిగోనీగారి వలటగా చూడటం అయిన అభిమతంగాదు. ఈనాడు నూదా సంఘంలో తమ కరీరాన్ని అత్యుత్సాహం వహిస్తారు. కాబట్టి వారంతరి కనువిప్పక తన కావ్యాలలో అనవరం ఉన్నా కేవలన్న ఒక గణితను తగ్గితేకాబట్టి ఆమె పీఠపు చెప్పినాడు. విశ్వదాధిరామంలో తమన మనోరమకు, రామానందంలో కరీవ మిశాక్షి, కవి బ్రహ్మలో తిక్కన రాజుల రీతి నాడ బ్రహ్మలోత్యాగరాజు పద్యవరీతి, ఆచార్యనాగాయకుడు మహావీరి చేసిన ఉపతే కాలు ఇందుకు నిదర్శకాలు.

అట్లని ఈ మన కృంగార విముఖుడు గాడు. ఈయన బట్టించినది కామినీ కరీర గతమైన కావ్య కృంగారంగాడు. అది ఉదాత్తమైన బాంపత్రి కృంగారం. అది మనకు విశ్వదాధిరామంలో కామాక్షి అభిరామోచార్యుల, రామానందంలో

కరీమా కరీయల, శ్రీతేనోలో భాగముకి భర్త్య నాయల సుసారాలలో వర్తన మిస్తుంది.

ఈ సంవత్సరంలోనే ఒకమాట - తమ కావ్యాలలో గురువులకు తరించుద్రులను పెంచినవారిని స్మరించినవారున్నారని భార్య మహారాన్ని స్మరించినవారు లేకు. ప్రాచీన కథలలో అట్టి వాడు అజ్ఞానరత్న పేరయలింగ మొకడు కనిపిస్తున్నాడు. భార్య పురుషుని కర్మాగి కాబట్టి ఆమె తేటంపే అతనికి కర్మాధికారంలేదు. అందుచేత ఆమె కోర్కలం ఉన్నా లేకున్నా పురుషుడుచేనే పురితపనిలో ఆమెని సగం పాత్ర ఉన్నట్లే తక్కు అందుగాకవిద్యం వంటి ఏకాగ్రతవస్తులో ఆమె సహకారం చాలా అవసరం లేటంపే రమణి.. తెచ్చి యిచ్చే కప్పరవిడంలేకున్నా కవిత్వానికి ప్రభుమానమైన నిరవహతి స్థలం గరు వట్టకుంది.

ఈ కవిగారు తన కావ్యాలలో గురు స్మరణతోపాటు భార్యను గూడ స్మరించి లోకానికి మరో అదర్శాన్ని చూపినాడు. నావృష్టిలో కామాక్షి - అభిరామోచార్యుల వెనుక ఈ కవి దంపతులే ఉన్నారను వంటున్నాను.

చివ్వుయ బ్రహ్మంగారు భక్తి క్షణానుజ్ఞ. భక్తికపుట తమ యిష్టదైవానుమతింకటానికి కరకరచన చేపట్టటం పరిపాటి. కాని ఈయన ఆ విధంగా తాను చేయవలసిన సుతులను కావ్యములోని ఆయా పాత్రల నోటనే చెప్పించి వారికోక పాద్యక కల్పించినాడు. వానిలో విశ్వదాధిరామంలో పాతలు చేసిన కవయోగి మురి. రామానందంలో కరీవచేసిన గురు మురి, అతడు ఏమిగుచ్చోకించే ఆత్మయ చేసిన భగవత్తుతి, మిరానునోవారంలో ఆమె చేసిన కృష్ణమురి - కవిబ్రహ్మలో తిక్కనచేసిన భగవత్తుతి, నాడబ్రహ్మలో త్యాగయ్య చేసిన రామ ముత్తి,

జాగ్రత్తనులో పర్యవేక్షించుచు చేసిన పరిశీలనలనుబట్టి. చెప్పవచ్చును. ఇది గాక పరిశీలన జాగ్రత్తలవలన అవ సానంలో పర్యవేక్షణ చేసినవారే. ఈ స్థులలో కవిగారి అభిప్రాయములను పదింది.

ఈ కార్యక్రమంలో ఈ కవిగారు అవకాశం కలిగినపుడల్లా పాఠశాలవలె భగవంతుని మురిపించి వాని కంటే ఉత్తేజానికి ఎక్కువ ప్రాముఖ్య మిచ్చి వాడు. అందుకు అభిరామము నేమనక, నేమనలోకానికి, రామానందము కలియక, కలియలోకానికి, కులసీదాను మారక. మారాకాదు రమణీక, భక్తిహరి అంగా పీఠంలో సాధువులకు, తిక్కనగారతన మహానుజి, త్యాగయ్యగారు ప్రకాశవర్మకు సంగీతంలో వాడుకాడిన కీర్తనలు, పింఛాడ్రుడు జాగాధునుని, అతడు బ్రాహ్మణులకు చేసిన హితలో ధలు ఉదాహరణలు.

ఈయన కావ్యంలో కనిపించే మూలముఖ్యముగా నాయకమరణం, ప్రాచీన లాక్షణిక మతప్రకారము నాయకమరణం చెప్పారు. అందుచేత శ్రీరామ శ్రీకృష్ణుల జీవితాలలో ఎన్ని ఘట్టాలపై కావ్యాలు వచ్చినా వారి నిర్వాణంపై అమరాదేదు.

కాకత్య మరణం ప్రసంగం. శ్రీకృష్ణ పూజాగీతి గీట్లకు తప్పదు. అయితే మౌనపుడగా జన్మించినందు కతడు కోరకనింది కళల బంతు సామన్యమైనమరణం కాదు, పరబ్రహ్మ సాయజ్యం చెందకలె. అతడే ఈ జన్మకు చరితార్థక. అందుకే కావ్యం వీరుతాను స్వీకరించిన పాత్రల మోక్ష పీఠిని సూడ కావ్యాంగంగాచేసి వర్ణించి అక్కడకు వదిలేమైన తిరుమంగళం చేపట్టివారు. ఇట్టిమది యంత జీవక కత్తిరెవరూ చేయలేదు కాబట్టి ఇది

చివ్వులు బ్రహ్మకవిగారి కా క్కం కే చెల్లింది.

చివ్వులు కవిరా కళ

ఈ కవిగారు సంస్కృతాంధ్రాలలో చేయితిరిగి సంగీత సాహిత్య మర్యాదలగిన వాడు కవిమైన కానికే ప్రతిభావ్యక్తి త్యక్త్యాపాలు మూడుముఖ్యం. మధురకవి. కవిరాధూమకవిరా కళానిధికవిరా వావస్తుతి, అనే వీరుడు లాంఛన ప్రతిభను అభినవ పోతన వీరుడు పాండిత్యాన్ని తెలిపితే మహాకావ్యరచనలయన నిరంతరాభ్యాసాన్ని మార్చివేసింది. ఆంధ్ర నివలలో శ్రీ వాగం కృష్ణారావుగారు మధురకవి జాబుకాగారు కవిరా వికారములు. వాజమూలైవారు అభినవపోతన వీరుడొచ్చివారు. కనుక ఏతం విధ వీరుడధూమికైన చివ్వులు బ్రహ్మకవిగారి రచనలో పై కవిత్వంగవుల కవిత్వంక దాంపిన్ని ప్రతీక్షితర అల్లకొని ప్రవహించి. అందుకేయన కావ్యాలలో ఉదాహరణ రెన్ను వా చూపవచ్చు.

విశ్వవాగ్ధ మొదలకొని కారాయణ రెడ్డిగారివరకు ఆంధ్రదేశంలోని ప్రముఖ కవి పండితులందరూ ఈయన కావ్యాలలో ఏదో ఒక దానికి పీఠికవ్రాసివారు. ఇందరు కవులు పీఠికలు వ్రాసినకవిగారు నేనెరిగినంతవరకు లేదు. అందుచేత ఇక ఈయన కావ్యకళను ఇందుకపరిచించండి.

విశ్వదాధిరామం ఈయన కావ్యాలలో ఒకపాండితిన జాతిరత్నం. ఈకావ్యం లో నేమనమోగి జీవితం చెప్పబడింది.

ఈ కవిగారు కావ్యాల కొలక గ్రహించినవన్నీ చాిత్రక పుదుమల వృత్తాంతాలు కాబట్టి ఈ కథలకు పురాణాలలోని మతకావ్యముల వక్రస్థితిలు కాలేదు. కవిగారే ఈకావ్యాలలో

మూడు ప్రత్యేకంగా కథ చెబుతూ పోతాడు.

మోక్షి పూర్ణిమలు తమకావ్యా అవ నాయకం. దానికు సంబంధన పురుషుల ఎక్కువకావలసి కాని నిజమలాభంగా వాడు. తాను గ్రహించిన వారే గర్వలక్షణసంపన్నంగా ఖలు ప్రాస. ఇది అధునిక కావ్యాల ప్రత్యేకత.

సాకావ్యం కొడిమకతో ప్రారంభ మవుతుంది. ఆంధ్రసాహిత్యములో, ఈ కొడిమకలకు పెద్దచరిత్ర ఉంది. పెద్దన గారు వాన్ని ప్రతిస్టాంతు మూలంగా చెలితే వీరికొక అమన మూడుకు చేసి దాన్ని కురియ వురుమార్చి ప్రబోధగా చేసి కావ్యార్థ మూడన గావించి వాడు. నేమనగాని లింగోద్భవకాలంలో శివైక్యమందివాడు కాబట్టి ప్రహ్లాదంతో పోలింధమైన ఈకథలో అత్యంతాంత పొందిక చాలాచక్కగా వదిలింది.

ఈకావ్యములో నేమనగారి జీవితపు భోగములో ప్రారంభమై యోగంతో ముగిసింది. వాని నడుమ కామోక్షి చేసి అభిరామాచార్యుల ఆదర్శ జీవితము ఒదిగి ప్రగయోపాసకుడైన నేమనకు నగ్నితో పాసవనిగా మలిచింది.

కవిగారు గ్రహించిన ఈ నేమన జీవితానికి ప్రజలు చెప్పవలసిన కథలు తప్ప పూర్వజాతీకమైన ఆధారాలు వ్యంగ్యం. అటువంటి ఈ కథను వీరు ప్రాచీన పురాణాలవలె కైచిత్యాన్ననుసరించిన కల్పన చేత ఎంతో సహజమంతరంగా తీర్చివారు.

రెండవదైన రామానందంలో కవిజ్ఞ వృత్తాంతం చెప్పాడినది. అది నేమన అంతకల్పితకథపై ఆధారపడినది గాని వానివల్ల కామనికలె కలిగినగారి జాగ్రత్తవత్వం తెలియదు. దాన్ని చివ్వులు బ్రహ్మగారు రామానందము చివ్వులపై పీఠిక

ప్రాచీన విరచిత భావనలను తెలిసి
కొన్నట్లు చెప్పవారు.

లోకంలో ఎక్కడ బ్రహ్మజ్ఞం
ప్రకాశించిందో అక్కడ బ్రాహ్మణ్యం
ఉన్నట్టేలేక. దాని పుట్టుకలోని
మిశ్రితం. అందుకు మనమన్నదే
సాక్షులుకాబట్టి కవిగారి ఈ అన్న కావ్య
నివేరించినట్టిది.

ఈ కావ్యము మార్మికతయంతో
ప్రారంభమవుతుంది.

కవీత కల్పిత విడుదల ఒకప్పుడు
వంతులతో పెంచబడి రామనంద
నితే బ్రాహ్మణ్యం పొంది మన
నియమం. భారతీయతకు కమన్యను
భరించే మార్మిక బ్రాహ్మణి ప్రతిక
కాబట్టి కవిమనస్సును సంపన్నమైన కవీత
వీరితము మార్మికతయంతో ప్రారం
భము కాలమును సూచించును.

మనదేశమలోని మహాత్ములు వీరిత
లో సంగతా సంగత విషయాలన్న
మనదేశ ప్రచారములో ఉన్నది కాబట్టి
కవీత వీరితము గూడ దాని అవకాశము
కాదు. మహాత్ములు తమవంటి వారి వీరిత
లను కావ్యవస్తువుగా గ్రహించినప్పుడు
వారి వీరితంలో తమకాలానికి తగిన తేదా
కాము సమర్థించ గలిన ఘట్టాలనే
ఎక్కుకొనటము వారివీ.

దీనిలోని ద్విరీయ కావ్యములో కవీత
సాధనంతర్మగి కావ్య భార్యను కొను
గొని వీరితమెట్లైన కథలు. భగవద్రా
మానులు వీరితం కొనిపెట్టిన కథ
కాదు ఈ కావ్యములందు. ఒకనాటి
సమయంలో అటువంటి అవకాశము
ఉంటే ఉంటుందిగా. కాని యాకభరినాటి
సమయానికి కావ్యం సంపన్నమై
తేలి. అంతే ఈ కథల ముగి. ఆకాశ
వీరాను మనము మానవ సత్యములను
సాక్షులకర్మ ప్రభావము ఉందికాబట్టి ఆ

కవీతలో మాత్రము ఇది స్వీకారమొక్క
అవుతుంది.

దీనిలో కవిగారు చెప్పిన 'ఈ కథ
తమక కలిమిలో పరిమాట కడురా
దని సాక్షులకర్మంఉంది. ఇట్టికే కృతీయ
కావ్యములో మరొకటి. ఒకనాడు వీరి
దాంపత్యాన్ని సేవనచేయటానికి ఒక
నాడు కొండకు సవ్యాసబ్రువులు వీరి
మోసంత వస్తారు. అప్పుడెరిచు మగ్గం
నేమూతారు చూస్తుండగా ఒక దీపం
వీరిమీదానికి అని భార్యను నిలబెడుతుంది.
అటు వెంటనే దాన్నిపట్టుకొని వచ్చి
ప్రక్కన నిలుస్తూ దిగాని పట్టుకలు వీరి
మెండుకని ఎదురుప్రక్క చేయదు. అటు
యొక్క ఈవలె భక్తి చూసి వారు సిగ్గిరి
పోతారు. ఈనాడు ఇటువంటి యిల్లా
దైవత?

ఈ రెండు సంఘటనలు చాలా. అటు
వీరికానికి మనదీపికలు. అటు
“విడుగురూరిన తండ్రు
వరితీలెనియ్యమృత్యుం బాని
కన్న సౌఖ్యములొక్క పీరుననెంచ
నేర్పిన భూరుహంబు - లలితభాషిణి ...”

ఈ కావ్యములోని తృతీయకావ్యము
ములో 14 వ కథాద్వివాది సాంఘికమ
నీతి. నీతిందర్లో కవీతను దేశద్రోహ
నేరములై బంధించి అతని మనోమలు
చూచి విడుదలం చెప్పబడింది.

దీనిలో కవీత పుత్రిక మాలి
బ్రాహ్మణునికి వీరు పోయెడిము ఒక కథా
రత్నం. ఇదిగాక దీనిలో సేవకాంతుని
వృత్తాంతము, దివాకీర్తికథ మొదలైన
నీతికథ లింకాఉన్నది. దీనిలో ఒక్క
ఒక్క కథ ఒక మనోభావ, అంద్రపానీ
కథలలో ఇది ఒక కథామాలాకావ్యము.

మొదట కావ్యము ప్రాంతంలో భర్త
వారి వృత్తాంతము చెప్పబడింది. చివర

బ్రహ్మకవిగారి కావ్యములో యాదే ఉన్నది
కావ్యము.

భర్తృహరి నిర్వహించే యంతరంగ
ఒక కావ్యము ప్రసిద్ధంగా ఉంది. అదే
కథ యందులో చెప్పబడింది.

ఈ కావ్యము ఉజ్జయినిలోని కరడుత్స
వాలతో ప్రారంభమవుతుంది.

లోకానికి భర్తృహరి సవ్యాసానికి
కాక సుభాషితకర్తగా మారే వారిరువురు.
ఈ కవి స్వీకరించిన కథలలో భర్తృహరి,
కవిప్రహ్మ వీరిద్దరు కవులు కమక కారడో
సాసవలు అందుచేత ఈ రెండు కావ్యములు
కరడుత్సవాలతో ప్రారంభించి కవిగారు
చక్కని కావ్యపరమార్థాన్ని భర్తృహరి
చేసి నాడు.

ఈయన యుక్తవర్షము ప్రత్యేకంగా
చెప్పబడినది. కాను స్వీకరించిన కథానా
యంత వీరితంత వస్త్ర్యకర్మ చేశాల్సి
కావ్యత్వం కల్పించటానికి వీరు వానిమన
యోగించినారు. ఈ యుక్తవర్షమన్న
సమగ్రంగా సంగ్రహించి ఒక రోట
జూట్టే ఇది ఒక మనోహరమైన యుక్త
సంహారకవంధం కావడం.

నాలుగవదైవ మిరా మనోభారంతో
పరమభక్తరాజైక మిరాకాంబ చరిత్ర
చెప్పబడింది. మిరా మనమును వారిచిన
నాడు ప్రకృష్టము. కమక కృష్ణభక్తి
ప్రతిపాదకమైన ఈ కావ్యానికి మిరా
మనోహరం అనే పేరు ఎంతైనా తగింది.

ఈ మె రాజకంకానికి చెందిన కాబట్టి
కవీతలకు ఈ మె పుత్రాంతం ఇంకా
స్పష్టంగాను ఎక్కువగాను తెలుస్తుంది.
అందుచేత దీనిలో సాహిత్యకథ స్థానం
లేదు.

ఈ కావ్యం భారతభూమి అంతటా
రాజపుత్ర స్థానం రచయితలకు కార్య
వరాకము వర్ణకలతో ప్రారంభమవు
తుంది, దీనిలో

శాకాహారము లేకుండా నిర్వహించలేకపోయినా
 లోకంలో ఒక శాకాహారుల మార్పుకు
 మాత్రం పూర్వోక్తమూలా విశ్వస్థి నకు
 యోగ్యమైన ఒకటి కనబడింది. ఆ విషయాన్ని
 ప్రతిపాదించు పీఠావధానిని ప్రశంసించారు.
 దానికి తోడు పిమ్మట ఆతడు చేసినచర్య
 తమం. పిమ్మట యాజ్ఞానానికి
 మహా రాజాగారి కలవరం, ప్రవర్తన
 చేసి ఆతడు నిర్వహించాడని తెలుసుకుంటే
 ఆనేక విషయాన్ని గూడ స్రవించుట
 జరిగింది.

సాగారమును అయిదు వందలయేండ్లు జీవించెను. అప్పుడతనితో పాటు సిద్ధావధ ప్రభావంతర కాలక్రమమున చిరజీవిగా రాజ్యములుండెన మహారాజు మూడు డివి ఎరిగి సాగారును మహాపరి నిర్వాణ మందునట్లు కోరగా అతడెంత కాలం జీవింపి నా మరణం కప్పుదని ఎరిగి ఒక తృణకాండతో తనవత్తుక నుత్తరించుకొని అది తెలిసి అక్కడమహారాజుగారు నూడే మరణించెను. ఇదొక అద్భుత విషయం.

సాగరముగా కావ్యాలలో నాయక మరణం చెప్పుచు దాన్ని అక్షరకాండ్రం అంగీకరించెను. అందుచేత శ్రీరామ శ్రీకృష్ణుల జీవితాలలో ఎన్ని ఘట్టాలపై కావ్యాలు వచ్చినా వానినిర్వాణంపై కాలేదు. శ్రీకృష్ణుని మరణం మాత్రం భాగవతంలో చెప్పబడింది. దీరామని నిర్వాణంపై ఒక ఒక ఏకావ్యం ప్రబంధంవచ్చింది.

మరుకోటిలోని కల్ల మానవజ్ఞ శ్రీవం కాబట్టి ఆదేశాన్ని పొందినపుడు సాధారణ జంతుమరణం పొందకుండదు. ముక్తి అతని ధ్యేయం కాక అది అని నాశనం కాబట్టి మరణం క్రిందికాదు. అందుకే కావ్యాలు ఈకవిగారు తనకావ్య నాయకత జీవితాలను పరిబ్రహ్మకృతి పర్యంతం వరకూ వర్ణించినాడు.

ఇది వారు పొందిన ముత్తలను గమనించండి.

తమనగాను దేవుడుగురులు మ్రోశుకూ ఉండగా ఒకకాటి లింగోత్పర కాలంలో కన్యకలమందినాడు. కృష్టి తమస్సునుండి వుట్టి మర్రి దానిలోనే లీనమౌతుంది.

శిల్పంలో శివలింగం ఆవరణప్రకృత సంతకంనుగ తమన తాను ప్రవచించిన తత్వానికి లింగైక్యం పొందుటయే ఉచితం.

కల్పదగ్గరకు మృత్యుదేవత మొదట భయంకర మాపంతోరాగా అతడామెను ఓపి! ఏకాచ్ఛి నిన్ను నేనెరుగను నున్నావా! అమృతి గ్యూపిణీపైరా! అని ఆదేశించి ఆమె ఆవిధంగారాగా అందులో లీనమౌవాడు. కల్ప మొదట అందరివలె పాపహస్త్య ముద్యుడే. రామా నందునిబోధతో ఆరిమ జ్ఞానిమౌవాడు. కాబట్టి ఇక్కడ మృత్యుదేవత అతనికి చూపిన విశ్వరూపం ఆమెవానియని ఏమి తానికి ఒక గంభీరమైన వ్యాఖ్యానం.

భర్తృహరిని ముక్తికాంత అతని క్రియారాలి రూపంలో వచ్చి చేయిచి పిలువగా అతడామె ననుగమిస్తూ త్రివేణిలో లీనమౌవాయివాడు. మిరాబాయి ఒక హరివాసదంవాడు గోదాదేవి శ్రీరంగనులో లీనమైనట్లు ద్వారకలోని శ్రీకృష్ణునిలో విశ్వయియింది. భర్తృహరి పురుషుడు కనుక అతనినిముక్తికాంత నిజ కాంతిరూపంలో వచ్చి పిలువగా స్త్రీయైన మిరాదేవి కరకుపురపుండెన శ్రీకృష్ణునిలో లీనకావటం ఆ పాత్రల స్వభావానికి తగిన తీర్పు

తిక్కనికారి హరిహరవాసుడు కనిపించి నీవ నాకు భేదమేమిటని పిలుచుకొని సన్నహంగా విమోచనమైకొని వెళ్ళినాడు. హరిహరవాసురూపంలో జ్యేష్ఠా ద్వైతాలు రెండు మేళవించినవి కాబట్టి అతడువచ్చి పిలుచుకొని వెళ్ళిన ఈసన్నివేశంలో వేదంలోని 'ద్వైతమపర్ణ' మంత్రార్థం భాసిల్లుంది.

త్యాగ య్య కరాత్మరంగునికుడై మార్చొగా అతనినుండి మధురవాదంతో కూడిన దివ్యలేఖం ఒకటి వెడలి కర ప్రహంబలో లీనమయింది. ఇది అతడు పొందిన సాతప్రహ్మ ఉపాసనక తగిన ఫలం

తిక్కన త్యాగయ్య బ్రహ్మపదవాచ్యులు కాబట్టి ఈకావ్యంలో వారుపొందిన పదం బ్రహ్మసాయుజ్యం. ఇక జైన వాదాలు హిందూ ఎకదేవతతన నమ్మరు కాబట్టి వారికి సాలోక్యాదిమ వ్రులులేవు. ముక్తి అంటే వారిదృష్టిలో వెలుగుతున్న జ్యోతి ఆరిపోవటమే దాని! మహాపరి నిర్వాణ మనినిన్యాయమని పేరు. అందుచేత ఆచార్య సాగార్ వ్రుడు కంఠం ఉత్తరించుకున్న త్రిదశనిలోని వెలుగు అక్కడే ఆరిపోయింది కాని అది దేహాన్ని విడిచి పైకెగిరినది.

చివ్వుయ బ్రహ్మగారు సార్వకామదు కాబట్టే కావ్యముఖంలో ఈ విధంగా ఆయా శీవులు పొందిన మోక్షస్థితిని వర్ణించగలిగినాడు. అనిపిస్తుంది.

గ్రంథయాలలో వారెంతరో తాము వెలువరించే త్రిపురకాలన పుష్పాణగా పేర్కొంటారుగాని వాటిని పుష్పం నటం వినుమహారగ్రంథమూ కృతులన సార్వమైనట్లు తక్కినవానికి కాలేదు. చివ్వుయ బ్రహ్మకవిగారి లేఖని నుండి వెలువడిన కృతులు ఒక్కొక్కటి నిజంగా అంద్రకాండక అంకితమైన దేవత క్త అమూల్యమైన అంధాధనా పుష్పాలే అనక కప్పుదు.

జనమంచివారి ఉత్తర రామచరితము

—శ్రీ వివేకాచారి పేరారాజు

శ్రీశంకర పదలాంఛన మహాకవియగు భవభూతి రచించిన ఉత్తరరామచరితము, సంస్కృత నాటకమున కిది ఆంధ్ర కరణము. ప్రసిద్ధకవి, కైలాసవాసి, జనమంచి కేంకటరామయ్య, వీరిని రచించెను. 168 పుటలు ఏడవకముల నాటకము. కల్పవర్ష. జనమంచి ప్రచురణలు, వీరభద్రశ్రీరమ, రాజమండ్రి. మూల్యం రు 20)

కరుణరసప్రధానమైన ఉత్తరరామచరితము విశిష్టమైన తీరుతో ముగించిన భవభూతి ప్రళంప, యిట్టి రచనలందు మైన గుణవిశిష్టమైన రచనలోని అనుభూతిని పొంది, అదే రచనలతో, సంస్కృతాన్ని మరవించే సాంస్కృతికో తెలుగులో రచించిన కొన్ని పద్యాలు ఉదాహరణంగా చూపి రచయితను క్లాసుస్తూ, శ్రీ ఇంద్రకంటి హనుమద్భక్తిగారు వ్రాసిన "ముఖచనము" చదివాక ఏమి వ్రాయటమ అవకాశం కనిపించదు. ప్రతి అంకము లోనూ, శ్రీ వెంకట్రామయ్యగారు అనువదించిన పద్యాలను చక్కని వచనముతో, శమంజసునైన సంభాషణలతో ఒకమణివారముగా మార్చి, కమన్యయించి, పద్యాల అనువాదము సారమున పరిశీలించి పరిష్కరించిన ప్రతిభ శ్రీ మల్లంపల్లి శరభేశ్వర కర్తవ్యమందైతే ఇక లోపాలెక్కముంటాయి.

రామాయణేతిహాసమందు నాక రాకలుడితే ఉత్తమంబులెందుటి, అంకలో రామునిపై పరికపించి తిరిగి ఉత్తరరామచరితముల అవకాశములనుకన్నెండేండ్లు రామునిపై విమోచనముచేసి అతని పరిశుద్ధాత్మ యిని నిరూపించుచు

నకు బ్రదికియున్నంతరాళము అపవారు తప్పవని, తల్లివసుంధరలో అయిదు పోయిన, అభిమానవతి, నీతాదేవి పరితన మూర్తి కనిపిస్తుంది. కాని భవభూతి విశిష్టకల్పనా పుష్పియైన ఉత్తరరామచరితలో, నీతారాముల పుణ్యసమాలితులు జరిగి, తప్పిన్నమైన ప్రపల్లమైన నీతాదేవి మూడు కనిపించి మనము ఆనందపరస్తుంది.

ఉత్తరరామచరిత నాటక ఇతివృత్తం ప్రపంగా నడుస్తుంది. శ్రీరామచంద్రుని పట్టాభిషేక ముగిసినరమణక వచ్చినవా రంజరు వెడలిపోయి నారు ఋష్యశృంగమహర్షి 12వం.పాటు జరుగ యజ్ఞ మొకటి కలపెట్టగా, రామచంద్రుని రెల్లలు, నెలలు నిండినదాడలు నీతాదేవిని యింటిలో వదలి వెళ్ళెదరు. అంతఃపురంలో విశ్రాంతిపొందుచున్న నీతారాములు అర్జునుడనే చిత్రకారునిచే రచించబడ్డ 'రామచరిత' చిత్రపటములు పరిశీలించు తృప్తిపొందుతారు. వెనుకటి అరణ్యవాసము, తపోవనములుగుర్తు చేసుకుని తిరిగి పంపర్చించి 'సౌమ్య కిరావగాహ' యగు భాగీరథి యందు స్నానము చేయవలె ననుకొనిక నీతాదేవి కలుగుచుంది. ఆమె కొరికను తీర్చుటకై వాక్యీక తపోవన ప్రాంతమునకు నీతాదేవిని తీసుకెళ్ళుటకు రథము సిద్ధముచేయకలసిందని రామచంద్రుడు అత్యులుగనక చెప్తుతాడు. తదుపరి నీతాదేవి రామచంద్రుని కామపుత్రుల ఆధారముగా చేసుకుని విక్రమించి, నినురించుచుండగా, పురుషులముల తిరిగి నీతాదేవిపై వేసిన కరగృహ వాసియై యుండెనను అపవాదు గురించి,

2వ కార్యవాచనము రామచంద్రునితోచెప్తుతాడు. పురుషులు మోతము పురుషులు వారా, తాను నీరను 'పరిత్యజించుటయే వారికొరికయా' అనుకొని రఘువంశ క్యామము, రామచంద్రుడు, నీరను విడిచి పెట్టాలని నిర్ణయించుకుంటాడు. ఆ విషయము, నీరను దెప్పి రామచంద్రుడవనుకుంటాడు నిండు గర్భిణి అగు నీరనుండి వియోగమౌ అని దుఃఖిస్తాడు. తనకాచులు పులెనై నినురించుచున్న నీరను తేవడు. 'తాతాహ్వ కర్మచందానిని విడిచి, వెళ్ళివానా, అంటూకే నెమ్మదిగా నీర శిరస్సును ప్రక్కకు పర్చుతాడు. నీతాదేవి పొడములు రేచుకున్నచేనుచుకొని 'ఇది నీ 'భయస్సు' అని ఏడుస్తాడు. ఇంతలో కార్యార్థియు మరొకవోటి కర్మదము ఈలోగానీకే మేల్కొన్నానుట, రగడలు నిడగాచేమోగా లెమ్మలుడు రావడం జరుగుతుంది. మేల్కొన్ననీతాదేవి, రామచంద్రులు నాతో వస్తానన్నారే చెప్పువందానే వెళ్ళినారు. వారు తిరిగి కనికనిపించి: పుడు, వారి పని చెప్తుతా ననుకుంటుంది. ప్రయాణమైన నీతాదేవిని అత్యులుడు, వాక్యీక ఆశ్రమముదగ్గర భాగీరథి వెంక దివి వస్తాడు. నీతాదేవి పురిటివొప్పు గొట్టునై నిజులరేక భాగీరథి శిరంతోయిములలో పడుతుంది. భాగీరథి పథ్యమొక ఒడెగా నీతాదేవి కవలవిల్ల అను ప్రపదిస్తుంది. పాల్కుతాగ నయము పుత్రివికర్వాత వారిని వాక్యీకమహర్షికి ఒప్పగిస్తారు. వాక్యీక మహర్షి వారి కుకలవులను నామన రణముచేసిపను సువిద్యలు నేర్పుతారు. నీతాదేవి భాగీరథి కవంధరల పరిరక్షణలో పాల్గొనులో మరమ్మి రముగా జంటుంది. పుకలవులకు పన్నెండేడ్లు నిండుకాయి. పడిమితిల్లలు ఈ నాటక అలో భాగీరథి, తమసుగోదారు, ముగి నీతాదేవి ప్రేయస్వి (వనక పుత్రి) కపిపుంజారు, వాక్యీక, అయంధతి,

రామచంద్రుడు అక్కడే యాగమున
స్కందమును, యాగాక్కము లక్ష్మి
నిబలిచెను. చంద్రాశువు పరమ
అక్కడనుండి, నీలకంఠ, కపట
యందును కాల్యాణము పరి

మును దేవతలను, పురజనులను, అపద్ధునిది అంబరి యందు కామరచించిన రామాయణ కథకు 12 సింధు నిండిన అవతలమైన గానము చేయిస్తాడు కాగ్యో మహర్షి, సీతాదేవి శనిపించిచే ప్రమేసదశి వృద్ధ్యురాలి అయిమైనదా అని రామచంద్రుడు కాపాగూంజే, అప్పుడు భాగీరథి వృద్ధ్యురవత్తలూ, సీతాదేవి పినుకాని వచ్చి రామచంద్రుడికి ఒప్పుకొన్నాడు. ఖగవరి అయందలి, మును ప్రహసానానికి సీతాదేవి కారణమవుతా అని బుద్ధి వైకల్యమును అయిమేసాదశి ప్రత్యమమును పొల్లమును అవిధంగా నిరూపిస్తాడు. ప్రజలు సీతాదేవి ప్రణమిల్లి అంగీకరిస్తారు.

పాశ్చాత్య మతభిక్షువు
యూజ్యురైర్నిరానాం
వీటి త్రాక్రమణి గరి
దృష్టాంత రహస్యాః
సప్తత్వే ఒ-దిత భవా
తద్గతార్థాభ్యాః

14. ఒకచోఁ గాల్కొన్నచేత
 రోకట గన భయం బుప్పతిల్
 తెనఁబుచ్చి
 గలకలక మోటుమోటులం,
 బలుపు, నుదురుచుఁ గూంక
 మల్ కల్గి తీర్థ
 ప్రకరంబుల్ పుణ్య మొనగా
 క్రమము లందులొక వాసాను
 కాన, గోనల్
 గలతంబులనూడె, నాడం
 బులుఁ గుమరిచితముల
 దండకారణ్యభూమిలో.
 20. ఏతే తే వనశ్శు గర్జనద
 స్తోదావరీ వారయః
 30. సునాన నంది శుక్తమం
 చుం దొలగ్గ
 గోదావరీతోయముల్.

మనం

2. త్రాకుం లోకానిక పరిగతః
 కాయవా వస్త్రైః
 ఆవిర్యాయ స్థిత ఇర
 జగత్పుష్ప నిర్మాణరాశిః

9. ప్రావఁగ లోక బాలమున,
 మూర్తి వహించిన యస్త్ర వేదమో
 కావగ బ్రహ్మశాస్త్రము,
 కాముమగ్నము మైత్రధర్మమో
 చేపతావలంబో మతీశ్రేష్ఠ
 గుణంబుల నేకశంబో, యీ
 సావ.యూర్తి గైకొనెనో,
 భక్త్యుగల్గ చిరభుజురాలియై.

అనుభవంగా సామ్యములు చూపించు
 తూంట్ల వివరణాత్మకంగా రచన పెరుగు
 తుంది. కాబట్టి యింతమాత్రం దుది
 తూపించాను. పద్యముల సాంప్రదీ,
 సామ్రాజ సామమార్గంలో, తేటతెల్లమైన
 రచనతో మనకు ఉత్సుకత కలిగించి,
 నాటకము సాంకేతిక చదివిస్తుంది.

కూచిమంచి తిమ్మకవి కావ్యము లందలి ద్వైత మార్పులు

—శ్రీమతి వి. అన్నపూర్ణ

మార్పుల కోసే సాధనం భాష.
 ఇందు కోసే మార్పులు ఒక క్రమ పరిణా
 మానికి లోబడి యుండేవిగా కనిపిస్తాయి.
 ఈ మార్పుల్ని రెండు రకాలుగా విభ
 జింపవచ్చును. అవి (1) శబ్దరూపంధ
 మైవది (Phonetic changes).
 (2) అర్థసంబంధ మైవది (Gemantic
 changes). ఇందు మొదటి దానిని
 'ధ్వనిపరిణామ' మని, రెండవదానిని 'అర్థ
 పరిణామ' మని అంటారు.

భాషలలో ఆయా ధ్వనిల మార్పులను
 బట్టి వాటిని ఈ క్రిందివిధముగా వర్గీకరింప
 వచ్చును అవి (1) వర్ణమూలకరణము
 (2) వర్ణవిభేదనము (3) అనువాసికరణం
 (4) వ్యాసర-కావత (5) లోపదీర్ఘక
 (6) స్వరభక్తి (7) అనాదిత్వము (8) వర్ణ
 వాళము (9) అక్షరలోపము (10) వర్ణ
 వ్యత్యయము (11) వర్ణాగమము (12) అను
 చిత విభాగము (13) తాత్పర్యకరణము
 (14) సామ్యము (15) వ్యంజనాభివృద్ధి
 (16) సంయుక్తాక్షరములలోని కొన్ని
 వర్ణములు తొలగింపు.

ఎ తో శ్రద్ధతో, తండ్రిగారి రచన
 అను తెలుగువారి కిందిస్తున్న శ్రీ జన
 మంచి కావ్యకృతాస్త్ర, వారి కన్యకా,
 చిత్రాలు ఎంతో అభినందనీయములు. సమస్త
 దయలతో ఆంధ్రకవి శ్రీ శ్రీరరామచందరి
 నాటకము ఆదరసాత్రము కాగలదని
 నా నమస్కరము.

= (0) =

(1) వర్ణమూలకరణము. (Assimi-
 lation) అనగా రెండు భిన్నవర్ణముల
 యొక్క మూలక ఏకవర్ణముగా మారటము.

భక్తి (వక్త-తేవ్య కతకము-20)
 బత్తి (వక్త-9) నెల + మిడి నెమ్మది
 (రాజశేఖ నిలాసము 3-98).

1 నిడు + తొమ్మ = ద్విమార్పు (సారంగ
 భర చరిత్ర పుట 22, నిడు + తెర = ద్వివర్ణ
 (సారంగభర పుట 1).

1. నలు, చిలు, కడు, నడు, నిడు కల్ప
 ముం . దల కన్య వరంబునకత్తు
 ద్వియక్త టకారంబున. (కాళి. సంధి 13)

(2) అనువాసికరణము (Nasaliza-
 tion) :- ఒక పదమున కల అనువాసి
 కము పోవుటయు, లేని అనువాసికము
 కలుగటయు అనునది కాంత్రమమున
 సంభవించును. దీనినే అనువాసికరణ
 మంటారు.

ఆంధ్రభాష యందులి కొన్ని పద్యము
 లందుగల వర్ణము లానువాసికరణము
 కలిగింది

'అడంగువలదాను గ కారంబు
 విభాష వన' (బాల. ప్రశ్న 18)

భావుఁ డోడి (రాజశేఖరనిలాసము),
 2-142, - తుప్తవోడి (రాజ. 2, 2-87)

(3) వ్యాసర-కావత (Unvoicing,
 Voicing) :- అనగా వ్యాస
 ములు, వాదములు పరస్పరము మ్యుష్ట
 ముండుట.

కడుతక - క్వాసములు
గడడక - నాకములు.
క్వాసవర్ణములు నాడవర్ణములుగా మారుట.
'ద్రుత్రంకృతికము' మీది పదమును
అత 'పరకములని' (బాల. సంధి 10) అను
మూలము క్వాసములు నాకములుగా
మారుట వాచావర్ణముగ నున్నది.

సారంగధరుడు + పోలి = సారంగ
ధరుడుపోలి. (సారంగధర చరిత్ర
పు. 87). పలువన + తోయ్యలి = పలువం
తొయ్యలి (= సికవనముతో ధీమం శే. 5).

(4) లోపదీర్ఘత (Compensatory lengthening) :- ఉచ్చారణ
మున సోక యక్షరములొకటి, అట్లు
లోపించుటవలన కలిగిన ప్రాకృత పోతి
నట్లుగా ప్రకృత యచ్చు దీర్ఘమున
దును. దీనినే లోపదీర్ఘత అందురు.

1. భాషాశాస్త్రవ్యాసములు దా. సి.
చక్రధరరావుగారు. పుట 88.

మొగడు (రాజ. 2.80) = మోడు
(రాజ. 2.129).

ని య కు మ (సారం. పుట 14) =
నికుమ (రాజ. 1.101)

(6) క్షురభక్తి - (Anaptyxis)
సంయుక్తాక్షరము నడుమ సోక యచ్చు
యే యుచ్చారణమున సుతధరములయే
దీని అక్షరము. దీనినే వికర్ణము, వికర్ణ
అనియు వ్యవహరించురు.

చంద్రుడు (రాజ. 1.75) = చందరుడు
(రాజ. 2.8).

కన్య (యశ్వి. 1.111) = కన్నియ
(రాజ. 8.17).

నిద్ర = నిదుర (యశ్వి. 1.79).
వర్ష = వరిచీ (రసిక. 1.61).

(b) 1) వర్ణనాశము (Syncope)
రెండు హల్లుల నడుమనున్న యచ్చు
ఉచ్చారణ తీర్ణలో నశించి, యా రెండు
హల్లులును కలిసి కొంతకాలమునకు నుదా

కరణము నొందును. ఈ వర్ణనాశము క్షుర
భక్తి విపరీతమయినది.

కలికి (రసిక. 2.76) = కల్కి (రసి.
2.76).

పలుమోటు (రాజ. 8.168) = పల్మలు
(రాజ. 1.82).

చిలక (సారం. పు. 17) = చిల్క
(సారం. పు. 23).

క మ క (సారం. పు. 27) = కేక్
(సారం. పు. 84).

పలువ (సారం. పు. 25) = పల్మ
(సారం. పు. 28)

ii) పదమధ్యాక్షరమృతి (Loss
of medial syllable) :-

పల్కెరము (రాజ. 2.182) = పల్కెము
(రాజ. 2.80).

చెలిమికాడు (రసిక. 2.60) = చెలి
కాడు (రసి. 2.112).

(7) అక్షరలోపము (Haplology)
:- ఒక హల్లోని చివరియక్షరము,
రెండవ హల్లకు మొదట నుకూలమున
రముగా నున్నయెడల సోకటి సాధారణ
ముగా లోపించుచుండును.

ఇంత + దాక = ఇండాకి (శక. 2.128)
పెద్ద + పెలులు = పెల్లెలులు
(సర్వ. 2.9)

8) వర్ణవ్యక్తియము (Metathe-
sis) :- ఉచ్చారణమునందలి తిడబాలు
వలన మందరి యక్షరము మెకకత్త, మెను
కటి అక్షరము ముందుకన బడును.

అనవుడు (రాజ. 1.85) = నావుడు
(రాజ. 8.187)

(అనవి) (సారం. పు. 26) = నావి

9) వ్యంజనాయామము (Doubl-
ing) :- హల్లులు ద్విత్వము నొందుట.

అచ్చు లెట్లు ప్రాస, దీర్ఘములుగా మోటు
చుండునో యట్లే యుచ్చారణమున హల్లు
లును ద్విత్వమును పొందును, దానిని

చుండును.

అ + తెరగు = అతైరగు (సింహ. 1.82)
అ + మరుడు = అమ్మరుడు
(సారం. పు. 28)

ఈ + తెరువు = ఇచ్చెరువు (సర్వ. 8.48)

ద్విత్వముగానున్న హల్లు దీనిక లేక
ఉచ్చరింపబడినచో ఆ అడ్డవ (ద్విత్వము)
లోపము కలుగును అకటా.

1. అక్కటాను జడవ లోపము
విభావ నగు. (బాల. సమాస. 8)

హమ్మ (సారం. 8.1) = హము
(సర్వ. 8.168)

గయ్యలి (వక్ర. 89) = గయలి
(వక్ర. 20)

పువ్వడోట (రసిక. 2.71)
పువ్వడోట (రసిక. 2.68)

10 సంయుక్తాక్షరములలోని కొన్ని
వర్ణములు తొలగుట - ఒక పదము యొక్క
అనినిగాని, మధ్యమునగాని, అంతమున
గాని, సంయుక్తాక్షరములన్నచో అందు
కొన్ని వర్ణములు ఉచ్చారణ సౌభ్యము
కొరవ లోపించును.

క్రాంతి (వక్ర. 20) = క్రాంతి
(వక్ర. 83)

హ్వని (సర్వ. 8.29) = హవి
(సారం. పు. 12)

అధార గ్రంథములు

ఆంధ్రభాషానికాసము - శ్రీ గంటి
కొకి సోమయోజిగారు.

భాషాశాస్త్రవ్యాసములు - శ్రీ సి.
చక్రధర రావుగారు.

శ్రీ మాచిమంది తిమ్మకవి గ్రంథములు:

1) రాజకీయ విలాసము - సారంగ
ధర చరిత్ర 2) వక్ర. కేవల కలికము

4) రసిక బస మనోభిరామము 5) కృష్ణ
వరణము 6) మృత్యుర మాహాత్మ్యము

7) సింహాచల మాహాత్మ్యము.

మనము - మన సంస్కృతి - మన జాతి

—డా॥ అయ్యగారి వంపింహమూర్తి

అచ్చపు చీకటిందొ పార
లాడుచుండ ప్రపంచమెల్ల నీ
పచ్చని కల్లి నెమ్మయి
పై తెలిగకా మనీషీకర !!! కనక
వచ్చిన ఖండ ఖండముల
వారికి కోరిక తీరునట్లుగా
విచ్చుచున్నట్టి భారత ను
విత్రి ప్రేయంబున రెండవేతులన.

వీధాత్రి యందలి సకల సంపదలను
గాంచి యశ్వదేవీయులు హస్తములు
చాచిరో, యశ్వమతస్సులేదేవతా నందలి
తేదములను గాంచి విస్మయము చెందిరో,
యొయ్యది, గార్హి, మైత్రేయ్యునిలాడుతూ
బట్టినిల్లయినదో, యేదేవతా భరతాది
సత్త్వభువులచే చాలించబడి భరత వర్ష
మని వాసిగాంచినదో యట్టిదేవతా మన
దేవతా, అది భారతదేవతా, అందు నిక
పించుమనము భారతీయులము. ఈ భారత
దేవ మనేక జాతుల కలకాలము, అందు
అంత్రజాతీయుకటి ఆంధ్రులమైన మనము
మన పొచ్చిన సంస్కృతిని నుంచి.

‘సాగర్లు వాడి మన్నని పొంరాంపై
ప్రేయించిందిచె మోక్షిరాం
విద్యావగర మంజులొ ద్యావ వీధుల
నవ్యులలో నెలకొ మోక్షాత్మకవ్య,
త్యాగరాయల ప్రేమరాగ దోలికలలో
కమ్మగా మోగ మోగానలక్ష్మీ,
ఏకలతాత్రి పొచ్చార కలరాం
వివరించె మావీర విజయరాజ
దిక్కు దిక్కుల కీర్తి చంద్రికలు నింపి
తెలలలు తెలద్యుగినియి నుంచి
తెలున కల్లి!’
అని గొంతెత్తి పాడుచున్నాము

సంస్కృతి చరిత్రకు వీజము. ఈ
సంస్కృతి చరిత్ర ప్రజాసాయకము.
అనగా నిందు ప్రజలే నాయకులు. ఇందు
ప్రజల సుఖదుఃఖములు, కష్టనిష్ఠురములు,
వారించినదిన జీతన విధానము, విక
మతము, అంతర్వైరములు, క్రగతి,
పురోగమము - ఈ మొదలైన పెక్కు
విషయములు సంస్కృతిలో కనబడును.

జాతి యన నొక యొక సంస్కృతి,
యొకేయొక మరము, కలిగిన కొంతమంది
వ్యక్తుల సమష్టి వ్యవస్థ. ఒకజాతి యొక్క
వృద్ధి మార్గమున నడచినరీతి సంస్కృతి
యని, ఒక వ్యక్తి చేయు కృషియొక్క
ము, సంస్కార మని లోకసామాన్య
వ్యవహారము. కబ్బములు కాంగరిలో అర్థ
వరిదామము నందుట సహజము గనుక
‘సంస్కార’ యను కబ్బమున నట్టి వరి
జాతుమునకు లోనైనది. మొదట ఏకబ్బము
ద్విజానకు చెప్పుచిన ఆహారాన్ని కర్మలను
యథావిధిగ నిర్వహించు ‘దివ్యపక్ష’దను
అర్థములో వాడబడినది. ఒక వ్యక్తి ‘సం
స్కార’ యను చెప్పుకవుడు ఆ వ్యక్తి
‘-కర్మని మనోవికాసము గలవా’డను
అర్థమున వ్యవహృత మగుచున్నది. శేసు
సంఘమునందు కొలబడుచు సంఘాభివృద్ధికి
నిరోధకములైన నురాచారాది విషయము
లను సవరింపటకో, నిర్మూలించుటకో
కృతయువాడను అర్థములో ఏకబ్బము
వాడబడుచున్నది.

సాగరకళన సామాంతరమేసంస్కృతి
యని కొందరందురు. భవమునలకు నగర
జీవము దానికలన సాగరక తా సంస్కృ
తులు కలసివని కొంతరిభావన. సంస్కృతి

సాగరకలన కువ్య ఈవచ్చేద మున్న
వని కొందరి భావన. కట్టుకొలుకున పక్ష
నానులకు సామాన్యవిషయమున ఒకటి
భేదమున్నను అంతరివిషయమున మన
ప్రకృతి ఒకేవిధమున నుండును. నటా
నీతికి లోనులకృ మన బురఖా వోడన
టయే సాగరకల యనిపించును.

మానవుని సామాన్యజీవితము సాగరకల
యనియు, అంతరజీవితము సంస్కృతి
యనియు చెప్పవచ్చును. సంస్కృతి
మానవుని అత్యధర్మము, సాగరకల మా
వుని దేవధర్మము. మొదటిది దేవభావ
అందుకు, అచార వ్యవహారములందును,
భౌతిక జీవితమునందును చూడదగినవి
రెండవది మనోవికాసము నందును
పూర్వము వ్యాపారములందును, అధ్యా
త్మిక జీవితమునందును చూడదగినవి.

ప్రాక ప్రతిదీక్షాంతుల సంస్కృతుల
దీవియము కొట్టవచ్చినట్లు కనబడును
భారతీయులు వ్యాపారమునందును, కర్ష
దేవతలములపై విశ్వాసమైన విశ్వాసమున,
కర్మబద్ధులు. వారు పునర్జన్మను వీరగీకరి
తురు. వీరి కలలునాడ సంపూర్ణ మోక్షనీ
వికాసమునై ఆధారపడి వృద్ధి నందినది.

ఇక సామాన్యములు బుద్ధిపరులు త్తరి
చూడగలమున కష్టమైన ప్రాధాన్య మిత్తుడ
పునర్జన్మ సంగీరించరు. వీరి సంస్కృతి
ప్రాధాన్యము భర్మమునకంటె కడుభిన్న
మైనది.

జాతి ఒకప్పుడు పరిణామరూపకే
సంస్కృతి. సంస్కృతికి ఆపాధులు నీ
కళ, సామన్యత, తత్త్వము. ఏ జా
కళాసంపద, సారవ్యత సాధాగ్రములు
అశ్వదేవీయులకు నైతిక మోహాయన
చేసి నెలకొనబడుతూ నేర్ప గలనో యట్టి
జాతి మనజాతి యనక తెలుగు య్
కర్మముల సంపన్నమైన దేవతా భావ
దేవతా. ప్రపంచమునందేదేవతా భావ
గలవు అందు భారతజాతి యెట్టి దని

“వచ్చిన సీతాగారును
బావకు తలుచుకొన్నాడు న
నిచ్చిన జీతాగారును
వచ్చి విశాఖనిచ్చి కావించి
నిచ్చిన జీతాగారును న
దీక్షర కావించి వచ్చిగా
అచ్చి గాయకాదు”
కావించి అచ్చిగా

ఈ జాతి చాలా పురాతనమైనదని,
తక్కిన జాతులను దీని ఒడ్డున నివసించు
మనా జాతిని పురాతనమని.

ప్రాచీనకాలమున నొక యొక జాతి
యొకటి దనియు నయ్యది కావలె
జాతులుగా వచ్చిన మార్పుల వలన
తెగలుగెడిగా విడిపోయి దూరప్రాంత
ములకు బోవలెననివచ్చినదనియు, సం
బంధ బాంధవ్యములుగాడ కలుగకపోవు
టచే జాతిజాతి సంస్కృతి, నాగరికత
అలాగూడ ననేకమైన మార్పులు వచ్చిన
వనియు, చరిత్రవేదముల దెలియజేస్తున్నది.

కొంత కొంత ప్రాంతమునందీ మర
యొక ప్రాంతమునకు బోయినపు
డు ప్రాంతమునందలి జనుల సామాచర్యము
వలన జాతిజాతి సంస్కృతి, నాగరికత
అలా మార్పులు వచ్చును ఇట్టి మార్పు
లవల్లకములగుచోడ ఎందులకనిన.

ఒక వశమునఁ దెలుగు వృక్షములు,
వానిని పెరిగి పెరిగి కలుగుతాయి. అతల
వలెంకిరించు విలులు. విలులుయొక్క మక
రంబానూదనమునకై ఏతెంచు మునుత్ర
ములు. విలుసానోన్నతమైనది తెలు
యులవారములు. ఆ యులవారముల కను
గెలుముగా కుటుంబముల మోతములు,
ఆ మోతముల వల్లపొంది జాయికా
కాయములు, వాని కనుగెలుముగా ఏమ
ములమోతములు, వీనికి సహకారము
లుగా నిలిచియు చుట్టలందు భరిభక
లాడెను కొంతముల వలె నియు రకుల

యములైనను, కన్యకాశ్రమమునల
మరిక కొంతముల అట్లే యెలానో
కాలమున మొదలైనవలె నందిన రాజులు,
వారి నాక్రయించి మహాత్కార్యములు
చేయించిన మహానాయకులు, వారి వైర్య
బోధారాధికములను వర్ణించిన మహా
కవులు వారి కవిత్వావైర్యమును జూపిం
చెడి మహాకావ్యములు, వీని కవియే రకు
లీయములైనను, వరపుర సంబంధము
వలన నాయకాలములకు వచ్చి వెచ్చును
అట్లే యనేక నాగరికతలు, సంస్కృతులు
గలిగిన ప్రజల నొక దేశమున నివసించు
చున్నచో దేశము శోభాయమానమై
మామటకు కన్పించుచున్నది నుండును.
ఇట్టి సయోధికములైన దేశము భారత
దేశము.

మొదలైనవానో, మరలొకటి, అజంతా,
ఎల్లారా మొదలగు ప్రాంతములందు
లభించు నభిరక్షితులు, వ్యాస వాల్మీకి
కావ్యాసాదుల మహాకావ్యములు. కంక
రాది మహాకావ్యాలకు కర్తవ్యోధనులు,
భారతదేశ సంస్కృతిని నేనోళ్ళు జాటు
చున్నది ఈ సంస్కృతి పాత్రాకర్త
దేశములకు ప్రాచీనచరిత్రలకు పాత్ర
మైంది.

మొట్టమొదట వృత్తి వైవిధ్యమున
దేమి, సంస్కృతియొకటి మొదలైన
వీని యెక్కువైన ప్రామాణికత కావలె
మించుకొనిన దేశములు ముఖ్యమైనవి
యందు. అది గ్రీకు, రోము ఇండియా

“After all no good thing
continues forever, it dege-
nerates and the cycle
begins again”- భారతదేశము
నాయకు, అనాయకుల తన ప్రత్యేకతను
నిలుపుకొనుచునే యున్నది. పై దేశముల
విజ్ఞానములు నల్లదల బాటునంది భరిం
చుచునే యున్నది. కాననీ ‘మొట్టమొదట
నందినది Nawab like indi-

viduals. Live or die but
civilization cannot perish’
అనినాడు.

భౌతిక సంఘర్షణ క్రింద సుస్కృతి
యని వలె మరలినపుడు పాత్రాకర్తలకు
వారి వారి దేశములలో నలకబడి విలులుదేరి
పుడు భారతజాతి తన యాధ్యాత్మిక
జ్యోతిష చక్రము పథము కన్పించుచునే
సకల మార్గములలోని నడివీచుచున్నది.
భారతజాతి సంస్కృతి యనిన నిదియే

అయినను పాత్రాకర్తలు వట్టి దేవేంద్రి
వాని, భారతదేశము నర్జునునకు కరణ్య
మని కాని యభిప్రాయపడరాదు. ఎంత
గొప్పదేశమునకు దొంగలందుడకపోవు.
ఒకానొకవాడు సర్వమభివృద్ధి దేవత
నించినవాడు నేడు అభివృద్ధి కావాల
మైనది. అందువలన దేశమునందు చరిత్రను,
ప్రాచీన సాహిత్యసంస్కృతులను క్రమ
క్రమమునకు మన సహిత్య సంస్కృతి
చాలా పునఃమైన దని ప్రాచీనముల గొప్ప
వారిని చెప్పుకొనుచు ‘మా తాతలనాడు
నేనుల తాత మా మూలముల జానన
చూడద’నిన నినుమంతయు బ్రయోజన
ముండదు సర్వమోసకభర్తలమును నాగ
రికతా సంస్కృతులను సమగ్రమునీలో
పరికించి యవగాహన చేసికొని
యినాటి పరిస్థితుల కనుగుణముగా సమ
గ్రములనుకొని భావి జనములలో
టయే ప్రతి భారతీయుని విద్యోక్త
భర్తలు

‘మన జాతియకు మంటగల్గొని ని
ర్మూలకమైన ప్రప
రసవత్ జాల్పిది పారకంత్రియనవత్
దాడు దక్షిణ సత్యరా
తన విజ్ఞా విశేష శ్రమను అన
త్రివిధముల కలెంబగా
అనుజేరి ప్రియభారతాను ప్రపం
చ భాగ్యని నార్జింపదే!”

వస్త్రపరిధానమార్పిడి

—డా. రామమూర్తి వెంకటేశ్వరకర్

సృష్టిలో ప్రకృతికి మించిన రసక కృత్రిమతానికి లేకదనంలేదు. ఈ సర ప్రకృతిలోని చెట్లూ, చెమటా, ఆకులూ, అలమలూ, అలిలూ పూలూ, పుట్టలూ, నట్టలూ, నదులూ, నదాలూ, గగనమూ, మేఘలూ, పొలివిల్లులూ, మెరుపు తిగలూ అన్ని వింతవింత కదలికలతో మనల్ని వలకరిస్తూ మనమ్య కిదితరమానాల్ని విప్పిచెడుతూ, మానవ ప్రకృతికి ప్రతి కృత్రిమా నిలుస్తాయి మనోజ్ఞం గా సామాన్య మానవుడికి ఇటువంటి అనుభూతి ఏర్పడుతుంటే, మధుర ప్రకృతి గలిగిన కవి, ప్రకృతిలోని తియ్యని ప్రతి గానలేకానీ, చక్కని ప్రతిచిత్రలేఖనూ, కమ్మని ప్రతి కావ్యాంశానీ పరవశంగా చలించే బృందయం గలిగిన కవి, వర్ణన కస్తుత అంకర్యాన్ని తెలుపు చూసే స్వభావం ఉన్నకవి ప్రకృతిని, అందునా హృదోత్కర్షణాన్ని సమకూర్చే సకలకావ్య మత భరితమైన వస్త్రప్రకృతిని, అంగునా ప్రావణవస్త్రా మండని, ఆ ప్రావణవస్త్రా కృత్రిమాని నడిమందని నందరించే టప్పటికీ కలం మేలుకొనడా ఉంటుందా? ఉండదు. రసభావ చమత్కార భావ రమణులైన మరగంగాతరంగాలు తురంగ లిసాయి ఆ కలంలోనుంది :
“ఈ పానివిల్లు రంగుల పూజితయూ, చింతరెక్క మెలుగున దుక్కులవదాల్చి, మొగలిల్లపచ్చి మెలుగునాగదాకా” అనే వస్త్రానుందరి నందర్నూ మిక్కుంది కవికి, అంతేకాదు. “రమ్మ పిరద నిలంబరమ్మ చాల్చి, కడిమి చూచితే మొగలి పూజిత అమర్చి, మింపుకాంచిన కాంచిన భవించి” అలాకానీ ఆకలి గాత్రమ. ఉదయంతో

భావమంతరిలా కవికి కనిపిస్తుంది ఆ ప్రావణమారి. తరుణంక్షణోపమంతుల చరణమాలల లావణీకర మునల్లకాని కావ్యభామికి అడుగుపెడుతుంది ఆ ప్రావణమిక్కి. ఆలా కనిపిస్తున్న వస్త్రాంక్షికి స్వాగత మిచ్చుకుందా ఉంటుందా కవి హృదయానికి? తీయకొదు. స్వాగతమిస్తుంది ఇలా :
“తనయ నీలగియల నునుసామివులనుండి మింట తెలుగు ముచ్చు మేడనుండి మలయం ప్రాత్రచేత మరకరచ్చునినుండి ఎగవే వచ్చులమ్మి! యుగదత్తు!”
ఆ వస్త్రాశాస్త్రిలో కలంబుకొన్న అది ఏ జిల్లా ప్రతికావ్యా ప్రతితిగా, స్వచ్ఛంగా మెరుస్తుంది కవి కళ్ళకు. మహానారి వస్త్రామయంలో చెట్లు చెడతాన భాగ్యంతులూ పోగొట్టి తిగుతున్నాయి. (ఆకలి మంటలు కథానిక) ఏడుస్తోంది. ఉయ్యోమని గావోయ్యంగా రపు కొరడాగా ఎవరో కొడుతున్నారే. కొట్టినకొట్టి ఏడుపు ఎక్కువవుతోంది” (ఆకలి మంటలు కథానిక) విస్త్రాప్రకృతిలో కవి గమనించిన సంఘాతమైన ఆకలి మంటల సంఘటన మది!
వరలమ్మిలా తెలుగువారి వాకిట వస్త్ర ప్రకృతి విలిస్తే ఆ ప్రకృతిలోని నడిలమ్మిని చూసి కవి అకృష్టచిర్యాపరీతుడై ఉత్సేహమయి మేల అక్షరబిక్షణకాంతులను ప్రసవించేస్తాడెలా :
“ఇదియేమి గ్రీషాగ్ని తెగయ్యునుండల క్రా! గగనమృతరగి వాళయగునే ము? తరచిఖరంతు సంత ప్రలాకమ గాంచి గిరిరాజు తెదటాగి పారలేనే ము?

ప్రాకృతికమైనా వారిక మధురమే మెదిలిపోయిన తెగయ్యునుండల ము?”
వస్త్రాశాస్త్రిలకు ఒకటోయకావ్యమిచ్చుతో లేనట్టులు. వస్త్రాలుగా తరిగిన బూరే వీలైన తే నెమరుకొలు. ఇది ఒక అత్యంత మైన తీమా.
వస్తున్నటువంటి వస్త్రానిత్రాగ మూర్తిలో కవి లోకంపోకడల తెన్ని దిస్తా, కాదు తర్చించి మనలే సంకల్పించే వస్తువా డెలా :
“...తెలుంది తెలుంది పిరమిచ్చెడి తల్లి తెలు లోభిచ్చిచ్చు తొలగి చెట్టి... ఏ మహాధుత వస్త్రాంత నీమి చెడలి చేమిన్” చర్చించకు ఆ నడిమత్తి!
వర్ణనలకు కవిదృష్టిలో లోభిలా కనిపించింది. నీటిని ప్రజల అందించే దిష్టనయంలో ఆ లోభిత్వాన్ని కృత్రికంలే మహావారిలా కనిపించింది ఆ నడిమత్తి కవికి. ఆ ప్రకృతి రాకకొసం కకన తెంక నకులతో ఎదురుమాడ్కాన్నాడో గమనించాడు కవి ఆ కవి నడిమి అంతే హృదోత్కర్షణాన్ని ఇది కలిగించిందా అని గమనించాడు కవి. తెలులే ఇలా అక్షర రూపాన్ని ఇచ్చాడు ఆ భావానికి.
“మొగలంక ఒక్క చూపుగ తొలగి పిక్షించు పిషార కవి నచ్చింది మించి” మొగలంక ఒక్క చూపుగ పిక్షిత దాన్ని తెలుగువాడి గమనించగలడు.
మహానారి మహారాణిలా దిగిచర్చించి కవి దృష్టిలో వస్త్ర సుహృద్రిణితే అది పూయంసంధ్యామయం! దిగి పించి కాతని సాయంసంధ్యామయం! ప్రావణ మంగళవారంలో తెలుగుపదముల చేతు పనే గారీప్రతాప పేరంటామూ నీరుత్త వచ్చాయి కవికి తెలులే ఆ సుప్రదాయ సంపాదనభరిత ప్రకృతిని హావ్యాప్రకృతిలో సందర్శించా డెలా .

పడమటినుంచి క్రొంచునీడి
 పాపదే దాల్చి దిశో నంతును
 ఓ నుడుట్ట కపోలముల
 నిండుక పుట్టును లదిరిల్లి, కీ
 క్షణ మునుజులలు దురిమి
 క్రాంతిసంధ్యకు పేరటయ్యుకై
 నది నడతెంచె జాకొన్నో నర
 బాన్సుక కాపాని మోహనాకృతిక" ॥

పదియే తెలుగు పేరంటాలుగా అతని
 నిండుకన్న మా ప కం కవి భావనలో
 సుఖంగా నెనునడనం ఉట్టిపడే రజజ్జ
 కున్నట్లు దూపకే వర్ణనకృతులని అంత
 స్రావ్యమై తెనుర్చియోపడ, జరిగింది ఈ
 భావనలో, తెలుగు పేరంటాండ్ర సాధా
 క్షాన్ని క్రకృతిలో చూచి ఈ ఆచార
 క్షణమహారాను, ఈ సుస్మృతి సుప్ర
 త్తాయాను సంరక్షించుకోవలసిన
 తాదృశ్య తెలుగుబాలియింది ఉన్నతన్న
 జ్ఞానకృత్యాన్ని పాపనాశక వర్ణంగంగా
 ఎకవి గుర్తుచేడడమోవచ్చు.

ఇ ముగ్ధ కవి నదిని చూశాడు. ఈసారి
 కవి సుందరాక్షర మహావి కావ్యంవలె
 పోలింది ఇలా :-

అదిగోనగిందెలో అమృత
 మారుగ నిల్వనఁ దా రసాకృతిక
 పోనమ బాలకా మృదుల కయ్యల
 బా బ్రాలురు, కక్రయన లీ
 సోకాకల శివత్రివిసుకు
 రే అం కృతి క్రొండరంగో వ్యసించ వ
 మోదాక సుందరాక్షర మహావి
 యు కావ్యమహారో పోలింక" ॥

ఇ! రోహ నదులను ఎంతోమంది చూస్తుం
 బాసారు, ఎంతరో కవులు నదులను వర్ణించి
 మునుంటారు, కాని, ప్రవహించే నదిని అంద
 లుమీద కావ్యంగా రూపకీరించినవారు
 తాగకపోతే వర్ణించుట అనుకుంటారు,
 ఆ కావ్యంవలె మునుంటున్నది కాదు.

విజయనగరం జిల్లా గ్రామ నామాలు - పల్నె

—డా॥ లక్ష్మీకృష్ణ కోదమల్లే క్వరలావు, ఎం.ఏ., పి.హె.

వికాసపట్నం జిల్లాలో కొంత
 భాగము, ప్రకాశం జిల్లాలో కొంత
 భాగము కలిసి, విజయనగరం జిల్లా
 1898వ సంవత్సరంలో ఏర్పడింది. ఈ
 జిల్లాలో 24 వండలాలు ఉన్నాయి.
 అతి ప్రాచీన కాలంలోనూ, ఆత్మార్థునిక
 కాలంలోనూ తప్ప ఈ ప్రాంతానికి
 సుధ్యకాలంలో చరిత్ర ప్రసిద్ధి లేదు.
 సుధ్యకాలంలో ఈ ప్రాంతం రాజకీయ
 సుస్థిరతలో ఏదో ఒక ఏలుబడిలో
 విమలక కాలం నిలవలేదు. అందువల్ల ఈ
 ప్రాంతం పాధారణంగా రాజకీయపత్ర
 వాలకు లోనవుతూ వచ్చింది. కాగా
 'వలస' అన్న పదానికి రాజకీయపత్ర
 వాలకల పరదేశంలో నివసించటం అని
 అర్థం. ఈ కలింగాండ్ర దేశంలోని ఊళ్ళు
 పేర్లలో వలసలు ఎక్కువ. ఇవి వరదేశో
 వత్తవం వల్ల గాని, ప్రాంతీయమైన
 స్వదేశోపద్రవంవల్లగాని ఏర్పడినవి
 వుండవచ్చు. కాగా 'వలస' అన్నపదం
 ఈ ప్రాంతంలో 'పల్లె' లేక 'గ్రామం'
 అనే అర్థంలో వేరు వాడుకలో ఉన్న
 ట్టుగా తెలుస్తోంది విజయనగరం జిల్లా
 లోని గ్రామాలపేర్లలో విలసల సంఖ్య

రసాయనశాస్త్రం వ్యవస్థాకృతి. ఇట్టి
 కర్మాప్రకృతిని, నడింపిస్తూ ఇన్ని రకా
 లుగా భావన చేసినవారు ఎవరో కాదు.
 అయిన లీ ఇంగ్లండ్ లో నానుచున్నాన్
 గారు! వారి కృతులన్నీ రసాకృతులు!
 కక్రయన లీలాస్థిని సుమంకృతులు!
 ఆధు వాత కాండ్ర సాహిత్యలోకంలో
 అయిన నిజంగా వర్ణనద్రాగమా! ॥

241. జిల్లాలోని వలసలు, ముందు కర్వ
 విశేషణాలను దాదాపుగా పడమారు
 రకాలుగా విభజించవచ్చు. ఆయా విశే
 షణాల వర్గీకరణను ఉదాహరణార్థ
 కంగా చూడదేమో ఈ వ్యాసం లక్ష్యం.

1. విస్తారక విశేషణాలు :
 ఉదా. మూలవలస.

2. పరిమాణమాత్ర విశేషణాలు :

(అ) దేశవిశేషణాలు

ఉదా. చివరవలస, పెడపట్టివలస,
 పెద్దవలస.

(ఆ) అన్యదేశ్యవిశేషణాలు :

ఉదా. పెడకలస, పెడవలస
 హిం.బదా. పెద్ద హిం. బదా+వలస.

3. స్థలమాత్ర విశేషణాలు :

ఉదా : కొండలింగావలస, గున్న
 తోట వలస, గోలి వలస, చాకేవువలస,
 తోటవలస, పెట్టవలస.

4. గ్రామనామ మాత్ర విశేషణాలు:

ఉదా: అద్దూరువలస, కొండపల్లి
 వలస, లెక్కలి వలస, బూర్ల వలస,
 బొప్పిలి వలస, మచ్చెర్ల వలస, మచ్చెర్ల
 వలస, రాంపల్లె వలస, వాకాడ వలస.

ఈ విభాగంలో 'వలస' క్ 'పాలెం'
 లేక పీఠాదు గ్రామం అన్న అర్థం కని
 పిస్తుంది.

5. కాల మాత్ర విశేషణాలు:

ఉదా. కొత్తవలస ఈ పేరుతో ఈ
 జిల్లాలోని వివిధ వండలాల్లో ఎనిమిది
 గ్రామాలున్నాయి.

6. జంతు మాంశ విశేషణాలు:

ఉదా: ఏనుగు వలస, గేదెల వలస.

7. సహృది మాచక విశేషణాలు:

ఉదా: కంది వలస, గలిగి వలస, పత్తికాయల వలస, పూతి వలస, నియ్యాల వలస, రెల్లి వలస.

8. వృక్ష మాచక విశేషణాలు:

ఉదా: అండ్ల వలస, అంటి వలస, ఇళ్లవలస. కరకవలస, కరానెండ వలస, కొండ కరకవలస, కొండపాల వలస, గంగరేగు వలస, గచ్చుల వలస, గుజ్జినివలస, చింతలవలస, తేమలవలస, జామలవలస, జిల్లేడులవలస, కుమ్మల వలస, నిమ్మలవలస, వనపలవలస, పాల వలస, పీచుకరక వలస, పురి వలస, మామిడివలస, రావివలస, పెరుక్కవలస, వెలగవలస.

9. వస్తుమాచక విశేషణాలు :

ఉదా : కవిరి వలస, గాదెల వలస, చీపురువలస, వాగ్గలవలస, పూసవలస.

10. వలసమాచక విశేషణాలు :

ఉదా కమ్మవలస, గొల్లలవలస, చాళి వలస, పొరునివలస.

11. వృత్తి నామ మాచక విశేషణాలు :

ఇది రెండు రకాలు :

(అ) పురుష వృత్తి నామ మాచక విశేషణాలు.

ఉదా : అక్కండారవలస, అమ్మన్న వలస, అమలయ్యవలస, ఆరెయ్యవలస, ఎంబన్నవలస, కన్నపుదారవలస, కామన్న వలస, కాళిదారవలస, కొంగి వానివలస, గంగదారవలస, గంగన్నపాలవలస, గజ రాయన వలస. గోవన్న వలస, చిట్టయ్య వలస, చిన్నంరావలస, బగ్గదారవలస, జియ్యయ్య వలస, కురక వాయలన వలస, వింజువానితాళ్ళవలస, బూదరాయవలస, వాయలన వలస, వాయలన్న వలస, వజీరువానివలస, పొరన్నవలస, పోలయ్య వలస, పోలివాయలనవలస, చూరపుదార వలస, చూరరావలస, రంగప్పవలస, కామయ్యవలస, కామలవలస, రాయల

దైవచింతన

శ్రీ కందాళ మేకటనరసింహార్య, ఎం. ఏ.,

కాల్వంలా

అటాకాంబో

యాశ్వుపాంగంలా

తయలల నేటలా

నడివయ్యల

భార్యమలల పెంపకములా

వృద్ధాప్యంలా

క్లిల కాగోనుగుచ్చి తిలలా

ఇలా జీవితకాలం

అంతా పూర్తవుతుంది

ఓ జీవుడా!

దైవచింతన

సుమయాశ్చింతన!

—0—

దొరవలస, వారంనాయుడవలస, కంబు వలస, కిరణ వలస, కిర్యందార వలస, కరయ్య వలస, పోలివాయలన వలస, పోలివాయలన.

(ఆ) స్త్రీ వృత్తి నామ మాచక విశేషణాలు.

ఉదా గంగమ్మవలస, సురమ్మవలస, చల్లమ్మవలస, పాపమ్మవలస, లింగమ్మ వలస, మధురవలస, మధురమ్మవలస.

12. వర్ణమాచక విశేషణాలు :

ఉదా : ఎర్రగుంజులవలస, కర్రలవలస, గారవలస.

13. సమానమాచక విశేషణాలు :

ఉదా : మందివలస, మాక వలస.

—0—

త్యాగనిరతి!

శ్రీ కవర్తి రామదండారాధ్యులు

క్షణక్షణానికీ కాది

రాతి, బూడిదవుతున్నా-

బ్రతుకే రాధకు

భగవంతుని నితేదిస్తున్నట్లు-

విగ్రహభిక్షాభంగా

'సూర్యుడేనా' దూపంలో

పరిమళచారకులెల్లి

వనిత 'భూకాయల'లో

ఒక సమధైర్య జగ్గమాతున్నాతి!

నవ్వంబే దైవానికి

ఎంత స్రుతి?

క్షణికమైన నీ జీవితంనుంచి

ధ్వనిస్తోంది ఎంతో నీతి!

వట్టుముని

వదలిపెట్టెదా నిలకత్త కాని-

చుట్టూ అణుమణిన్న

కలంపిత వాతావరణాన్ని

సువాసనాభరితం చేస్తున్నాతి!

సువాసనాభరితం చేస్తున్నాతి!

ఎన్నాళ్ళు బ్రతికినా-

నీ ముందు ముగి ఎంత?

'దుర్భాసవలనో'

విషపూరితం చేస్తున్నాడు సమాజమంతా.

అగడకత్తి!

ఎక్కడ నేర్పావమ్మా ఈ త్యాగనిరతికి?

తాను కలిసిపోతూ

'తెలుగు'నిచ్చే 'కొవ్వొత్తి'నుంచా?

తాను వలసి. వాని కోసం

చర్వకం త్యాగ మొనర్చే

వనిత స్త్రీమా ద్రిమంచా!

పిడిపిమీదా తగిలించులో మారంతా

ఒక్కానొక చదువుకోన్న అక్షానలైపోయే!

—0—

కలగని లేచి మున్ను గలంగల్ని సమ స్తవిధంబు గల్గిగాఁ
దలచినభంగి మానసపదార్థముచే నిఖలేంద్రియార్థములే
బలములఁ గట్టి తల్జ్ఞాదు ప్రపంచములేదనుఁ దన్మనంబుఁ దా
రలమక కట్టుడున్ బుధుల కవ్వల నొండాక భేదమున్నదే!

సాంఖ్యయోగ నిగమ సత్యతపోదమ
ములు మనోనిరోధమును గడపల
గాఁగ నుండు జలధి కడపలగాఁగల
వదులభంగి నభివసయనలార.

సమాలోచన 3,4,5,6,7,8,9,10వార్షిక సంపుటముల వెల వరుసగా 20, 20,12,15,15,15,15,20 రు. లు
ఎం. ఓ. చేసినవారికి ఖర్చులు మేమే భరించి రిజిస్టర్లు పోస్టులో పంపగలము. వి. పి. పద్ధతి లేదు.
- సంపాదకుడు.

అక్షరము :-

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

శ్రీకృష్ణ తెలుగు లెక్కరడ, వి.టి.ఐ. కాలనీ,

6-4-24, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజనగర్),

రాజమండ్రి-1.

